

طرح درس

۱. عنوان درس: فلسفه اگزیستانس

۲. **تعریف:** در این درس می‌کوشم ضرورت مفهوم اگزیستانس و تحول درونی آن را در فلسفه هایدگر از طریق بررسی‌ای متمرکز و تفصیلی دربارهٔ مسألهٔ تمایز هستی‌شناختی میان موجود و وجود طرح کنم. فهم اینکه چگونه مفهوم مدرسی وجود خارجی *existentia* به اگزیستانس به معنای نحوهٔ وجود اختصاصی انسان منتقل شد در درسگفتارهای سال‌های پیش که داشته‌ام، به بحث گذاشته شده بود، اما در این نیم‌سال قصد دارم تفسیر این تحول را از منظر طرح مسألهٔ تمایز هستی‌شناختی، معنا و اهمیت آن در دوره‌های مختلف اندیشهٔ هایدگر بررسی کنم تا در نهایت به فهمی از این سیر خاص در اندیشهٔ هایدگر برسیم که چگونه و با چه ضرورت فلسفی‌ای، *Existenz* به معنای برون‌ایستی به درون‌ایستایی (*Inständigkeit*) در قبال رویداد هستی تبدیل می‌شود. برای فهم این مسأله، باید به تحول تلقی هایدگر از پرسش وجود و هستی‌شناسی رجوع کرد. پرسش وجود، با طرح تمایز هستی‌شناختی گره خورده است. برای فهم این تمایز، و فهم ادعای هایدگر، که این تمایز به درستی در تاریخ فلسفه و متافیزیک فهمیده نشده است، باید بکوشیم مؤلفه‌های اصلی این تمایز را تحلیل کنیم و نشان دهیم هایدگر هر بار چگونه از نو به این مسأله اندیشیده است. بحث را با گزینش و شرح چند متن هایدگر پیش خواهیم برد که در آنها مسألهٔ تمایز هستی‌شناختی یا به صراحت طرح شده است یا بدون تصریح به این عنوان، به این مسأله به شیوهٔ نوینی پرداخته شده است. نخست، به واپسین بخش درسگفتار مسائل بنیادین پدیدارشناسی رجوع خواهیم کرد. هایدگر در اینجا در نسبتی ویژه با پایان مباحث کتاب وجود و زمان، تلاش می‌کند تا طرح خود برای فصل بعدی و نگاشته نشدهٔ کتاب را به بحث بگذارد و ذیل بحث زمانی بودن وجود، به طرح صریح مسألهٔ تمایز هستی‌شناختی می‌پردازد و آن را با سربرآوردن خود دازاین، یا رویداد اگزیستانس یکی می‌داند. با اشاراتی به دو متن درباب ذات رویداد و درباب ذات حقیقت، بحث خواهد شد که چگونه هایدگر دو رتبهٔ حقیقت انتیک و حقیقت انتولوژیک را از یکدیگر متمایز می‌کند و حقیقت هستی‌شناختی را با آزادی و تعالی دازاین همبسته می‌داند. همچنین در متن متافیزیک چیست، تعالی یافتن دازاین و تمایز وجود از موجود با مفهوم عدم در پیوند قرار می‌گیرد. در اندیشهٔ پس از گشت، در کتاب اینهمانی و تمایز، طرح هایدگر از مسألهٔ تمایز هستی‌شناختی تغییری درونی پیدا می‌کند بدین معنا که می‌توان گفت تمایزی دیگر بر آن افزوده می‌شود یا سطح جدیدی از تمایز روبرو می‌شویم، یعنی تمایز میان وجود تمایز یافته از موجود به مثابهٔ موجودیت یا وجود موجود از سویی، و خود رویداد تمایز به مثابهٔ خود وجود یا همان رویداد. همین سطح جدید در متن زمان و وجود، امکان‌بخش به وجود و زمان دانسته می‌شود. هایدگر در شرح خود بر این درسگفتار اشاره‌ای به امکانی متفاوت در فهم وجود در متافیزیک افلاطون و تمثیل نور برای وجود می‌کند و در اشاراتی و یادداشت کوتاهی از واپسین سال‌های زندگی‌اش، تأکید می‌کند که باید بر تمایز هستی‌شناختی نیز غلبه شود و بر وحدت کامل مسألهٔ ظهور پا می‌فشارد. سعی می‌کنم خط تفسیری روشنی از این سیر درونی اندیشهٔ هایدگر به دست دهم و آن را با رجوع به متون ذکر شده به بحث بگذارم.

۳. منابع:

منابع اولی و ثانوی به صورت فایل‌های انگلیسی و آلمانی در گروه درس قرار داده خواهد شد. در اینجا به ذکر ترجمه انگلیسی منابع هایدگر که در طول نیم‌سال به آنها رجوع خواهد شد بسنده می‌شود.

- *The Basic Problems of Phenomenology, Translation, Introduction, and Lexicon* by Albert Hofstadter, Indiana University Press
- "On the Essence of Ground", "What is Metaphysics?", "On the Essence of Truth", in: *Pathmarks*, edited by William McNeill, Cambridge University Press
- *Identity and Difference*, translated with an Introduction by Joan Stambaugh
- *On Time and Being*, translated by Joan Stambaugh

۴. پیش‌نیاز: از جهت اداری این درس پیش‌نیاز ندارد اما بحث این ترم، آشنایی با مباحث عمده متافیزیک و فلسفه عصر جدید و آشنایی کلی با پدیدارشناسی را اقتضاء می‌کند.

۵. شیوه محاسبه نمره: علاوه بر آزمون پایان ترم، نگارش مقاله نیز الزامی است و حداقل نیمی از نمره را به خود اختصاص می‌دهد. ارائه کنفرانس کلاسی درباره متون مورد بحث نیز می‌تواند به نمره آزمون پایان ترم افزوده شود یا در صورتی که مبتنی بر پژوهش بیشتری باشد، جایگزین مقاله شود.

احمد رجبی

استاد درس

تقویم آموزشی درس فلسفه اگزیستانس

سرفصل‌ها و جلسات:

- ۱- مقدمه: تمایز هستی‌شناختی و مفهوم وجود و اگزیستانس در متافیزیک کلاسیک، فلسفه مدرسی و فلسفه جدید و در طرح هستی‌شناسی بنیادین (جلسات ۱-۲)
- ۲- بحث تمایز هستی‌شناختی در نسبت با زمانمندی دازاین و زمانی بودن وجود و امکان فراروی از وجود و موضوع ساختن وجود با شرح بخش‌هایی درسگفتار مسائل بنیادین پدیدارشناسی (جلسات ۳-۶)
- ۳- تمایز هستی‌شناختی، تعالی دازاین و مفهوم عدم با شرح متن متافیزیک چیست (جلسات ۷-۸)
- ۴- حقیقت انتیک و حقیقت انتولوژیک و ارتباطش با آزادی دازاین، مسأله بنیاد و حقیقت با اشاراتی به دو متن درباب ذات بنیاد و درباب ذات حقیقت (جلسات ۹-۱۱)
- ۵- تمایز هستی‌شناختی در نسبت با رویداد تمایز، تمایز خود وجود از وجود موجود و سطح جدید تمایز در اندیشه پس از گشت هایدگر (جلسات ۱۲-۱۵)
- ۶- جمع بندی افق اندیشه هایدگر در خصوص تمایز هستی‌شناختی با اشاراتی به متن زمان و وجود و اشاره هایدگر به امکان رجوع به متافیزیک افلاطون (جلسه ۱۶)